

B. HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

Phần một – LỊCH SỬ THẾ GIỚI CẬN ĐẠI

Chương 1

CÁC CUỘC CÁCH MẠNG TƯ SẢN (Từ giữa thế kỉ XVI đến cuối thế kỉ XVIII)

Bài 1

CÁCH MẠNG HÀ LAN GIỮA THẾ KỈ XVI

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Học xong bài này, HS :

1. Về kiến thức

Hiểu được nguyên nhân, điều kiện dẫn tới sự bùng nổ, diễn biến và ý nghĩa mở đầu thời kì lịch sử cận đại thế giới của Cách mạng Hà Lan thế kỉ XVI.

2. Về kĩ năng

– Rèn luyện kĩ năng học tập, sử dụng đồ dùng trực quan tìm hiểu về một cuộc cách mạng : xác định sự kiện chủ yếu, phân tích sự kiện, rút ra kết luận...

– Rèn luyện khả năng phân tích sự kiện lịch sử để tìm hiểu sâu hơn khái niệm "cách mạng tư sản" đã học ở lớp 8 THCS, vận dụng vào việc học tập các bài tiếp theo.

3. Về thái độ

Nhận thức được Cách mạng Hà Lan nổ ra là phù hợp với sự phát triển của xã hội ; từ đó, đồng tình với những cuộc đấu tranh chống áp bức, giải phóng dân tộc.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

- Đặc điểm tình hình kinh tế, xã hội Nê-đéc-lan trước cách mạng.
- Nguyên nhân làm bùng nổ cuộc cách mạng.
- Diễn biến cách mạng qua các giai đoạn.
- Tính chất, ý nghĩa và kết quả của cách mạng.

III – THIẾT BỊ, TÀI LIỆU DẠY – HỌC

- Lược đồ Cách mạng Hà Lan.
- Các hình ảnh trong SGK.
- Tài liệu tham khảo có liên quan đến bài học.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài mới

GV gợi ý cho HS nhớ lại một số kiến thức đã học về giai đoạn lịch sử cuối thời trung đại để đặt vấn đề : Sự suy yếu của chế độ phong kiến ở châu Âu dẫn tới một thời đại mới trong sự phát triển lịch sử, được đánh dấu bằng một sự kiện có ý nghĩa quan trọng mà chúng ta sẽ tìm hiểu trong bài này.

2. Dạy và học bài mới

Mục I – Tình hình Nê-đéc-lan giữa thế kỉ XVI

1. Sự phát triển kinh tế của Nê-đéc-lan

Dùng lược đồ Nê-đéc-lan trước cách mạng (vẽ to lược đồ trên giấy khổ lớn, trên bảng đen hay phóng hình lên màn ảnh) để giới thiệu đôi nét về đất nước Nê-đéc-lan lúc bấy giờ : vùng đất thấp hơn mực nước biển, nằm ở bờ biển Bắc Âu, gồm lãnh thổ hai nước Hà Lan và Bỉ ngày nay.

GV đặt câu hỏi : Những sự kiện nào chứng tỏ kinh tế công, thương nghiệp của Nê-đéc-lan phát triển ? HS đọc SGK và nêu rõ, ở đây có những ngành sản xuất nào mạnh, những trung tâm sản xuất và thương mại nào lớn (chỉ trên lược đồ và nêu một số điểm sau : nhờ có vị trí địa lí thuận lợi, Nê-đéc-lan có nền công nghiệp và mậu dịch hàng hải phát triển ; do đất đai màu mỡ, nhiều đồng cỏ nên nghề chăn nuôi cừu phát triển, cung cấp nguyên liệu cho ngành len dạ ; nhiều thành phố và hải cảng lớn xuất hiện, nổi bật là Am-xtéc-đam, An-véc-pen).

Từ những kiến thức trên, GV gợi ý cho HS nhận xét về sự thay đổi trong xã hội Nê-đéc-lan (một xã hội mới hình thành như thế nào ?).

2. Cuộc đấu tranh của nhân dân Nê-đéc-lan chống ách thống trị Tây Ban Nha

Về sự thống trị của Tây Ban Nha đối với nhân dân Nê-đéc-lan, GV hướng dẫn HS dựa theo SGK trình bày sự áp bức, bóc lột và đặt câu hỏi : Chính sách thống trị của Tây Ban Nha đưa tới hậu quả gì ? (cản trở sự phát triển của Nê-đéc-lan, sự nghèo khổ, mâu thuẫn dân tộc giữa các tầng lớp nhân dân Nê-đéc-lan với bọn thống trị Tây Ban Nha ngày càng thêm sâu sắc, làm bùng nổ các cuộc đấu tranh). Những điều trên giúp HS trả lời câu hỏi về nguyên nhân bùng nổ cách mạng.

Mục II – Diễn biến của cách mạng

Khi trình bày diễn biến cuộc cách mạng qua 2 giai đoạn (1566 – 1572) và (1572 – 1648), GV hướng dẫn HS lập niên biểu :

Giai đoạn	Thời gian	Sự kiện chủ yếu
Giai đoạn 1566 – 1572	Tháng 8 – 1566	Nhân dân tấn công, đập phá nhà thờ Thiên Chúa giáo.
Giai đoạn 1572 – 1648	23 – 1– 1579	Hội nghị U-trếch

Qua diễn biến của cách mạng, GV gợi ý HS nhận xét thái độ của quần chúng nhân dân và quý tộc, tư sản Nê-đéc-lan trong cuộc đấu tranh chống lại ách thống trị của Tây Ban Nha :

– Quần chúng nhân dân kiên quyết đấu tranh, thể hiện sức mạnh, vai trò quyết định của mình trong thắng lợi (những sự kiện nào ?).

– Quý tộc, tư sản Nê-đéc-lan tổ chức, lãnh đạo nhân dân đấu tranh, song lại lo sợ trước phong trào quần chúng, dao động, dễ thoả hiệp với kẻ thù.

Mục III – Kết quả và ý nghĩa lịch sử

GV đặt câu hỏi, hướng dẫn HS tự rút ra kết luận :

– Thắng lợi của cuộc đấu tranh chống ách thống trị của phong kiến Tây Ban Nha đem lại cho nhân dân Nê-đéc-lan những kết quả gì ? (lật đổ ách thống trị của Tây Ban Nha, giành được độc lập dân tộc, thành lập nước cộng hoà...).

– Vì sao cuộc đấu tranh của nhân dân Nê-đéc-lan để giải phóng đất nước khỏi ách thống trị của Tây Ban Nha cũng đồng thời là một cuộc cách mạng tư sản đầu tiên ? (Sau khi cách mạng thắng lợi, chủ nghĩa tư bản đã phát triển ở Hà Lan. Đây là

cuộc cách mạng nổ ra sớm nhất, thúc đẩy sự bùng nổ nhiều cuộc cách mạng tư sản tiếp theo, thiết lập nên nhà nước tư sản đầu tiên trên thế giới).

3. Sơ kết bài học

- GV lưu ý những diễn biến chính của cuộc cách mạng.
- Nhấn mạnh ý nghĩa lịch sử của Cách mạng Hà Lan.

4. Gợi ý trả lời câu hỏi và bài tập cuối bài

Câu 1. Hướng dẫn HS quan sát bức tranh "*Một góc hải cảng Am-xtéc-đam thế kỉ XVII*" trong SGK, GV giúp cho HS tìm hiểu và nêu được những biểu hiện chứng tỏ, sự phát triển kinh tế của hải cảng Am-xtéc-đam vào thế kỉ XVIII : nhiều toà nhà lớn, cao, san sát nhau, trong đó có nhà băng Am-xtéc-đam ra đời vào đầu thế kỉ XVII, trụ sở của Công ti Đông Ấn của Hà Lan ; dưới bến là tàu thuyền tấp nập... Đây là hình ảnh thu nhỏ, tiêu biểu cho sự phát triển kinh tế tư bản chủ nghĩa của Hà Lan sau cách mạng và vai trò, vị trí của Hà Lan trên trường quốc tế. Điều này được một thương gia Hà Lan lúc bấy giờ khẳng định : "Hà Lan dồi dào khả năng buôn bán và chuyên chở trên khắp mọi nơi. Chúng tôi có thể mua được mọi thứ hàng hoá trên các thương trường, đồng thời cũng có thể cung cấp cho thương trường thế giới đủ mọi hàng hoá".⁽¹⁾

Câu 2. Dựa vào Mục III để trả lời.

V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Viên tướng An-va-rét và hành động đàn áp dã man của hắn

Phéc-năng-đô An-va-rét đơ Tô-lê-đô (Fernando Alvarez de Toledo, 1507 – 1582) là Công tước xứ An-va, một tín đồ Thiên Chúa giáo cuồng tín, một viên tướng khét tiếng độc ác. Năm 1566, An-va-rét được lệnh triều đình Tây Ban Nha, đem 18 000 quân sang đàn áp phong trào đấu tranh của nhân dân Nê-đéc-lan. Hắn lập cái gọi là "Toà án máu" để xử hàng loạt người yêu nước với án tử hình. An-va-rét đặt ra chế độ thuế mới đánh nặng vào mọi hàng hoá Nê-đéc-lan, nhằm đạt mục tiêu : "Thà giữ cho đức vua và Thượng đế một đất nước nghèo xơ xác hơn là để một quốc gia phồn vinh rơi vào tay bọn ma quỷ tà đạo".

(1) Theo Phan Ngọc Liên (Chủ biên), *Hà Lan : Đất nước – Con người – Lịch sử*, NXB Đại học Quốc gia, H., 1999, tr. 33.

2. Nê-đéc-lan trước cuộc cách mạng

Hà Lan thực ra chỉ là tên gọi của một tỉnh ở phía bắc, một tỉnh có thành phố cảng to lớn và sầm uất nhất, đó là Am-xtéc-đam. Hà Lan lại là tỉnh đã đóng vai trò quan trọng về kinh tế, chính trị, là trái tim trong cuộc đấu tranh cách mạng, giải phóng khỏi ách thống trị của phong kiến Tây Ban Nha.

Tên gọi chính thức của đất nước này là Nê-đéc-lan, có nghĩa là Đất thấp. Trước khi giải phóng, xứ Đất thấp rộng khoảng 71 000 km², chia làm 17 tỉnh. Nê-đéc-lan có hơn 40% diện tích đất đai thấp hơn mặt biển. Do điều kiện thiên nhiên đặc biệt như vậy, cho nên từ rất sớm, người Nê-đéc-lan đã có nhiều kinh nghiệm trong việc đắp đê ngăn nước mặn và lấn biển. Trải qua nhiều thế kỉ vật lộn và chinh phục biển khơi, cho đến cuối thời trung đại, người Nê-đéc-lan hầu như đã làm chủ được môi trường sống của mình để an cư và ngày càng lạc nghiệp. Những phẩm chất quý giá của cộng đồng người quen sinh sống đối mặt với sóng to, gió lớn, bão tố, lụt lội, nước mặn tràn... như dũng cảm, kiên cường và yêu biển khơi cứ ngày càng được củng cố, vun đắp để thế hệ sau hơn thế hệ trước. Có lẽ, đây là một truyền thống đẹp đẽ, đáng kiêu hãnh của cư dân xứ Đất thấp này.

Biển Bắc vừa là hung thần gây nhiều tai hoạ cho cư dân Đất thấp, nhưng Biển Bắc cũng lại rất nhân từ, độ lượng như một người thầy lớn dạy và rèn luyện cho cư dân ở đây thạo nghề sông nước, cung cấp muối và cá cho người Nê-đéc-lan sinh sống và buôn bán. Sóng của Biển Bắc dữ dội, không biết tự bao giờ đã xô đẩy vùng bờ biển Đất thấp nham nhở, lở lĩm, khúc khuỷu, tạo nên vô số những vịnh sâu, là nơi ẩn náu, neo đậu của tàu thuyền rất thuận lợi. Từ những vũng, vịnh tự nhiên do Biển Bắc tạo nên đó, người ta đã xây dựng nên các bến cảng sầm uất, nhộn nhịp tàu vào ra.

Theo ý kiến của một số nhà nghiên cứu, thì ở xứ Đất thấp này, vào giữa thế kỉ XVI, có khoảng 3 triệu dân sinh sống. Thời đó, họ đã xây dựng nên 300 thành phố và 6500 làng mạc. Mật độ cư dân tập trung ở các thành phố vào loại cao nhất châu Âu.

(Theo : Lại Bích Ngọc, *Cộng hoà Hà Lan – một thời hoàng kim trên thị trường thế giới*, NXB Giáo dục, H., 1997, tr. 30 – 31)